

20 09 2018

Аз тамошои хамиши солони САҲА дар Варшава оид ба ҳукуки инсон чанд бардошт ҳосил шуд. Аз қабл ин нишаст ва, баҳусус, дар масъалаи ҳузури аъзову роҳбарони ТТЭ ХНИ ва иштироки ҳайати Тоҷикистон сарусадҳои зиёд ба вучуд омада буд. Ин воқеист, зеро акнун дар ҳуди САҲА ҳам ба ин нукта сарфаҳм рафтанд, ки гарази ХНИ аз иштирок дар нишаст чисту Ҳукумати Тоҷикистон чи ҳадафҳо дорад. Аммо он чи ки дар ҷараёни баргузори ҷаласа мушоҳида шуд, баёнгари он аст, ки ХНИ дар воқеъ, дар Аврупо ҳам ба унвони як ташкилоти таҳриқкор эътироф гардидааст.

Қабл аз он ки ба тафсири ин нукта пардозем, чанде аз ин мушоҳидаҳо зикр месозем:

1. Масъулони САҲА дар рафти ҷаласа намояндагони ТТЭ ХНИ - ро маҳз барои бетартибӣ (аксбардорӣ ба беҷозат, гуфтугӯи баланди байниҳамдигарӣ, бемаврид иваз кардани ҷойи нишастӣ худ, банд кардани ҷойи нишастӣ намояндагони дигар кишварҳо) аз толор берун карданд.

2. Маҳз барои пешгирӣ аз рафтори бадахлоқонаи наҳзатиҳо ODHR – Дафтари институтҳои демократӣ ва ҳукуки башари САҲА, ки масъули ташкили ин конфронс аст, дар муқаррароти баргузори ҷаласа тағйирот ҷорӣ кард. Аз ҷумла, Кодекси рафтор қабул шуд, ки ташкили намоишҳои эътирозӣ, пикет ва раҳпаймоӣҳо иҷозат намедихад, ё маҳдуд мекунад. Баъди ин, наҳзатиҳо бо гирифтани оғоҳӣ ба толор баргаштанд ва дар ҳолати такрор минбаъд умуман ба ҷаласа роҳ дода намешаванд.

3. Хангоми баромадҳои Шарофиддин Ғадоев, Сайдали Ашӯров, Илхомҷон Ёқубов, Муҳиддин Кабирӣ, Алим Шерзамонов, ки ҳама суҳанҳои якдигарро такрор карда, тартиб додани рӯйхати ба истилоҳ “Магнитский”, ҷорӣ кардани таҳримот нисбат ба мансабдорони сатҳи болоии Ҳукумати Тоҷикистон, “таъкиб шудани худашону дигарандешон”, набудани озодии баён ва гайраро аз ҷониби мақомот иброз медашанд, модератори ҷаласа, ҷандин маротиба ҳарфи онҳо бурда, талаб кард, ки “нисбат ба ҳукумат зиёдагӯӣ ва муболиға накунад”, “бо далелҳои воқеӣ суҳан кунед”.

4. Вақте ҳуди Кабирӣ мехост тавачҷуҳи ҷаласаро ба теракт дар Дангара нисбат ба сайёҳони ҳориҷӣ ҷалб кунад ва таҳқиқи қазияро аз нав тақозо кард, модератори ҷаласа ошқоро суҳани ӯро бурд ва таъкид кард, ки “мавзӯи баҳс дигар аст ва аз он берун наравад”.

5. Дар ҷараёни баҳсу баррасӣ маълум гардид, ки САҲА фиреби дигари наҳзатиҳо низ фаҳмидааст. Бархе масъулони ин созмон ишора карданд, ки ба ном эътилофи “Паймони миллии Тоҷикистон” дар асл, ин ҳамон ТТЭ ХНИ аст, ки бо иваз кардани ном дар дигар шакл зухур кард. Яъне, ҳамаи ба ном се созмоне, ки ба ХНИ пайвастанд,

аслан, аз чониби нахзатиҳои пешин таъсис ёфтаву ба кайд гирифта шудаанд. Зикри ҳолатҳои монанд ба инро метавон идома дод. Аммо ҳаминаш кофист, ҳулоса шавад, ки дигар касе ба афсонаҳои ХНИ бовар намекунад. Охири сомонӣ, ки ин ташкилоти террористӣ ба унвони “даргоҳи умед” муносибат мекард, САҲА буд, ки ҳамакун дарида мешавад, воқеияти будани ХНИ дар Аврупо ва мурочиати дархостхояш ба ин сомонро дарк кардааст.

Вақте гап сари “афсонаҳои ХНИ” рафт, қабл аз ҳама, суҳбатҳои тақрор ба тақрори аъзову роҳбарони ин ташкилоти мамнӯъи пешин назар меояд, ки бо беасос будани он аллакай барои ҷомеаи Тоҷикистон маълум аст. Маъмулан, “муҳолиға” – ин, яъне дурӯғ гуфтани аст. Аз лиҳози дипломатӣ намешуд, ки масъули САҲА худро ба сатҳи Кабирӣ ё ким-қадом подабони дигар дар паҳлуи ӯ нишаста фарораду гӯяд, “дурӯғ нагӯед”. Бинобар ин, вақте гуфт, “муҳолиға нақунед”, Кабирӣ аз шарми ин, ки дурӯғашро гӯш кардан намеҳоянд, ноҳинҷору ҳичолатзада шуд. Воқеан, шармандагӣ наметавонад аз ин зиёд бошад.

Ё вақте гап сари теракҳои сайёҳони хориҷӣ дар Данғара рафт, ҷаро аврупоиёне, ки ин ҷо шаҳрвандонашон террор шудаанд, нахостанд Кабирӣро гӯш кунанд? Агар хоҳиш мекарданд, гӯш мекарданд, аммо азбаски дар ин мавзӯъ суҳбат кардани Кабирӣ барои касе ҷолиб набуд, рӯирос гуфтанд, ки “аз мавзӯъ набаро”. Яъне, аввал ин ки нишаста САҲА марбут ба ҳуқуқи инсон аст ва нахзатиён бояд дар мавриди вазъи ҳуқуқи инсон дар Тоҷикистон бо факт суҳбат кунанд. Кабирӣ ҳам, ки барои пӯшондани айби худ далеле надорад, хост самти суҳбатро дигар кунанд. Аммо ин макраш нагузашт.

Дувум, САҲА ва дигар сомонҳои байналмилалӣ қайҳо меҳонанд, ки теракт дар Данғара маҳз қори даст нахзатиён буд. Бигзор гузориши мақомоти тоҷик не, аммо таҳқиқоти омӯзишхое, ки ВАО-и пешбари ҷаҳон оид ба ин ҳодиса нашр карданд, таҳлилгарону ҳуқуқдонҳои САҲА-ро водор кунанд, ки ба дурустии мавқеи Тоҷикистон шак нашофта бошанд.

Тоҷикистон ҳеч вақт манфиатдор нест, ки шаҳрвандонаш дар Аврупо террористу экстремист муаррифӣ шаванд, аммо ҳамзамон, наметавонад воқеиятро ноҳида гираду ба зиндагии ҳазорҳои дигар хатар таҳдид кунанд. Ин воқеият аст, ки Кабирӣро пайравонаш доге ба рӯи Тоҷикистонанд. Бинобар ин, ба хотири шустани догу пешгирии хатар пешорӯи ҷомеаи ҷаҳонӣ истода, ба зарурати муҳолиға бар зидди ТТЭ ХНИ ва муҳолиға сарпарастонаш даъват мекунад.

Инро бояд бипазирем, вағарна ин саратон метавонад ба ҷони ҳар яке аз мо таҳдид кунанд.

Шарифҷон САҒАРЗОДА